

PLAN WYNIKOWY

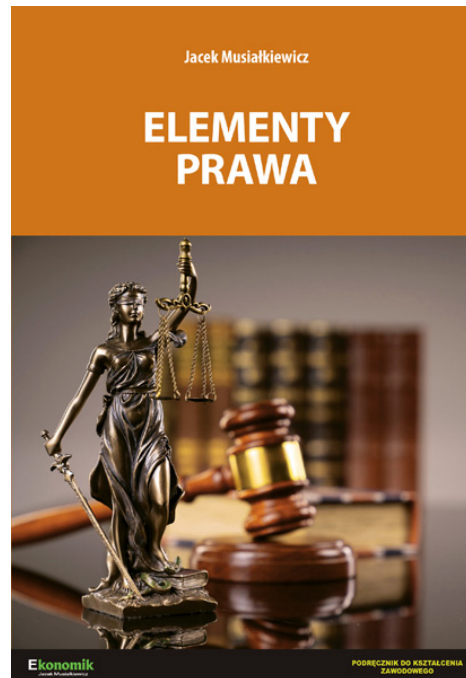
do podręcznika „Elementy prawa”

przeznaczony dla techników, szkół policealnych oraz liceów ogólnokształcących

Autor: *J. Musiałkiewicz*

Wydawnictwo „Ekonomik” – Jacek Musiałkiewicz

(data sporządzenia: 27.09.2023 r., aktualizacja: 22.04.2024 r.)

1. ZASTOSOWANIE ROZKŁADU MATERIAŁU NAUCZANIA

Zaprezentowany rozkład materiału nauczania może być stosowany w technikach, szkołach policealnych i liceach ogólnokształcących, w których realizowane są treści nauczania dotyczące prawa.

Przede wszystkim znajdzie on zastosowanie w:

- **technikach i szkołach policealnych realizujących kształcenie w zawodach: technik ekonomista, technik handlowiec, technik rachunkowości, technik prac biurowych oraz technik usług pocztowych i finansowych** – ponieważ obejmuje on treści nauczania dotyczące prawa występujące w podstawach programowych kształcenia w tych zawodach¹;
- **liceach ogólnokształcących, technikach i szkołach branżowych I stopnia, w których realizowany jest program edukacji prawnej** – ponieważ uwzględnia on treści nauczania realizowane w ramach różnych programów edukacji prawnej².

2. MODYFIKACJE PLANU WYNIKOWEGO

W zależności od realizowanego w szkole programu nauczania lub programu edukacji prawnej można modyfikować ten plan wynikowy m.in. w zakresie:

- szczegółowości omawiana niektórych tematów;
- liczby godzin przeznaczonych na poszczególne tematy;
- pomijania niektórych tematów z zaprezentowanego planu wynikowego;
- dodawania tematów wymaganych przez program nauczania lub program edukacji prawnej, a nieuwzględnionych w planie wynikowym.

3. OGÓLNE EFEKTY KSZTAŁCENIA

Zaprezentowane ogólne efekty kształcenia uwzględniają analizę zapisów zawartych w podstawach programowych kształcenia w zawodach z 2019 roku dla technika ekonomisty, technika handlowca, technika rachunkowości, technika prac biurowych oraz technika usług pocztowych i finansowych oraz analizę założeń różnych programów edukacji prawnej realizowanych w szkołach. Dzięki temu przedmiot elementy prawa ma charakter kompleksowy i obejmuje wszystkie najważniejsze zagadnienia z prawa.

¹ Szczegółowe informacje dotyczące efektów kształcenia związanych z prawem dla poszczególnych zawodów zawiera załącznik nr 1 (s. 29), w którym przedstawiono te fragmenty podstaw programowych (m.in. efekty kształcenia i kryteria ich weryfikacji) dla poszczególnych zawodów, które dotyczą prawa.

² Linki do wybranych programów edukacji prawnej realizowanych w szkołach ponadpodstawowych zawiera załącznik nr 2 (s. 34).

**Lista ogólnych efektów kształcenia sporządzona w oparciu o podstawy programowe kształcenia w zawodach z 2019 r.
oraz założenia różnych programów edukacji prawnej realizowanych w szkołach**

Uczeń:

- 1) wyjaśnia, czym różnią się normy prawne od innych typów norm;
- 2) posługuje się podstawowymi pojęciami prawnymi;
- 3) charakteryzuje system prawa w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) posługuje się podstawowymi pojęciami prawa konstytucyjnego;
- 5) charakteryzuje władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej i ich organy;
- 6) przedstawia źródła prawa obowiązujące w Rzeczypospolitej Polskiej i ich hierarchię;
- 7) korzysta z aktów normatywnych;
- 8) posługuje się podstawowymi pojęciami prawa cywilnego;
- 9) stosuje wybrane przepisy prawa cywilnego;
- 10) wyjaśnia podstawowe instytucje prawne prawa rodzinnego w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 11) posługuje się podstawowymi pojęciami prawa pracy;
- 12) stosuje wybrane przepisy prawa pracy;
- 13) posługuje się podstawowymi pojęciami prawa administracyjnego;
- 14) przedstawia strukturę organów administracji w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 15) rozróżnia prawne formy działania jednostek administracji publicznej;
- 16) posługuje się podstawowymi pojęciami prawa karnego i prawa o wykroczeniach;
- 17) posługuje się podstawowymi pojęciami prawa gospodarczego;
- 18) stosuje przepisy prawa dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej;
- 19) posługuje się podstawowymi pojęciami prawa finansowego;
- 20) stosuje wybrane przepisy prawa w zakresie ochrony własności intelektualnej oraz własności przemysłowej;
- 21) stosuje przepisy prawa w zakresie ochrony danych osobowych;
- 22) wymienia podstawowe zasady prawa;
- 23) przedstawia przebieg postępowania administracyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 24) przedstawia przebieg postępowania karnego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz uczestniczące w nim strony;
- 25) przedstawia przebieg postępowania cywilnego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz uczestniczące w nim strony.

4. CZAS REALIZACJI PRZEDMIOTU ELEMENTY PRAWA

Przepisy rozporządzenia w sprawie ramowych planów nauczania³ nie określają, w której klasie mają być realizowane poszczególne przedmioty zawodowe – jest to decyzja szkoły. Ponieważ zagadnienia omawiane w ramach elementów prawa będą wykorzystywane przy realizacji innych przedmiotów zawodowych, proponujemy realizację tego przedmiotu w I i II klasie techników.

5. LICZBA GODZIN PRZEZNACZONYCH NA REALIZACJĘ PRZEDMIOTU ELEMENTY PRAWA

Plan wynikowy został sporządzony przy założeniu, że na efekty kształcenia związane z prawem przewidziano 120 godzin. Proponujemy 60 godzin w klasie I oraz 60 godzin w klasie II. Jeżeli w Państwa szkole liczba godzin przewidziana na ten przedmiot jest inna, należy dostosować ją do wykorzystywanego programu nauczania. W tym celu należy dokonać zmian w kolumnach „Lp.” oraz „Liczba godzin”.

6. PODRĘCZNIK I ĆWICZENIA

W procesie nauczania będzie wykorzystywany podręcznik J. Musiałkiewicza „Elementy prawa” wydany przez Wydawnictwo Ekonomik – Jacek Musiałkiewicz (rok wydania 2023) oraz książka J. Musiałkiewicza „Elementy prawa – ćwiczenia” wydana przez Wydawnictwo Ekonomik – Jacek Musiałkiewicz (rok wydania 2023).

7. PLAN WYNIKOWY

Na kolejnych stronach zaprezentowany został plan wynikowy przedmiotu elementy prawa. Numeracja efektów kształcenia przedstawiona w czwartej kolumnie tabeli odnosi się do numeracji efektów kształcenia wymienionych na s. 3 tego dokumentu.

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 80).

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
1. PODSTAWOWE WIADOMOŚCI O PRAWIE					
1	1	Zasady pracy na lekcjach przedmiotu „prawo”		Podstawa programowa. Program nauczania. Materiał nauczania. Wymagania edukacyjne. Ocenianie. Sprawy organizacyjne. Organizacja pracy w pracowni	- Definiuje pojęcia: podstawa programowa, program nauczania, materiał nauczania. - Wylicza źródła, z których będzie korzystał w czasie uczenia się (podręcznik, ćwiczenia, inne źródła). - Wyjaśnia zasady oceniania.
2	1	Normy prawne a inne normy społeczne	1)	Normy społeczne. Normy prawne. Budowa normy prawnej. Klasyfikacje norm prawnych	- Wyjaśnia pojęcia: norma społeczna, norma prawna, przepis prawny. - Odróżnia normy prawne od innych norm postępowania. - Rozróżnia rodzaje norm prawnych. - Porównuje normy prawne z normami moralnymi, obyczajowymi i religijnymi. - Wyodrębnia i wskazuje elementy normy prawnej. - Wskazuje różnice między pojęciami: przepis prawny i norma prawna.
3	1	Państwo i prawo	2)	Pojęcie państwa i prawa. Prawo pozytywne i prawo naturalne. Sposoby powstawania prawa. Funkcje prawa	- Wyjaśnia pojęcia: państwo, prawo (w znaczeniu przedmiotowym), prawo pozytywne, prawo naturalne oraz funkcje prawa. - Wyjaśnia, na czym polega zagwarantowanie przestrzegania prawa przymusem państwowym. - Rozumie pojęcia: prawo stanowione, prawo zwyczajowe, prawo precedensowe. - Wymienia i charakteryzuje sposoby powstawania prawa. - Wskazuje powiązania między państwem i prawem. - Wyjaśnia zasady niedziałania prawa wstecz oraz poszanowania praw nabytych. - Rozróżnia pojęcia: prawo pozytywne i prawo naturalne. - Wskazuje różnice między prawem stanowionym, prawem zwyczajowym i prawem precedensowym. - Wymienia i charakteryzuje funkcje prawa.
4	1	Prawo podmiotowe	2)	Prawo podmiotowe. Prawa podmiotowe względne i prawa podmiotowe bezwzględne. Uprawnienia i roszczenia	- Wyjaśnia pojęcia: prawo podmiotowe, prawo podmiotowe bezwzględne i względne, uprawnienia, roszczenia, prawo przedmiotowe. - Wskazuje prawa podmiotowe w opisanych sytuacjach. - Dokonuje klasyfikacji praw podmiotowych na prawa podmiotowe względne i prawa podmiotowe bezwzględne. - Wyodrębnia w opisanych sytuacjach prawa podmiotowe bezwzględne i prawa podmiotowe względne.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
5	1	Stosunek prawny i jego elementy	2)	Pojęcie stosunku prawnego. Elementy stosunku prawnego	- Wyjaśnia pojęcie: stosunek prawny. - Wyodrębnia stosunki prawne ze wszystkich stosunków społecznych. - W opisanych sytuacjach wskazuje prawa i obowiązki wynikające ze stosunku prawnego. - Wymienia i charakteryzuje cechy stosunku prawnego. - W opisanych sytuacjach wyodrębnia wszystkie elementy stosunku prawnego.
6	1	Zdarzenia prawne	2)	Zdarzenie prawne. Podział zdarzeń prawnych	- Wyjaśnia pojęcia: zdarzenie prawne, skutek prawny. - Podaje przykłady zdarzeń prawnych i określa ich skutki. - Dzieli zdarzenia na zdarzenia prawne i zdarzenia obojętne z punktu widzenia prawa. - Klasyfikuje zdarzenia prawne.
7	1	Systematyka prawa	3)	System prawa. Prawo prywatne i prawo publiczne. Prawo międzynarodowe i prawo wewnętrzne. Prawo materialne i prawo formalne. Podział prawa na gałęzie. Inne podziały prawa	- Wyjaśnia pojęcia: system prawa, gałąź prawa, zasady prawa, instytucja prawna. - Identyfikuje zakres i gałęzie prawa materialnego. - Identyfikuje zakres prawa formalnego (procesowego). - Wymienia zasady budowy systemu prawa. - Rozróżnia prawo prywatne od prawa publicznego. - Rozróżnia prawo międzynarodowe od prawa wewnętrznego. - Rozróżnia prawo materialne od prawa formalnego. - Wymienia i charakteryzuje podstawowe gałęzie prawa. - Charakteryzuje poszczególne zasady budowy systemu prawa. - Wskazuje przynależność podanej normy prawnej do jednej z podstawowych gałęzi prawa. - Wyjaśnia pojęcie: funkcjonalna gałąź prawa i podaje przykłady takich gałęzi prawa. - Wskazuje relacje, jakie zachodzą między pojęciami: podstawowa gałąź prawa i funkcjonalna gałąź prawa. - Rozróżnia zdarzenia regulowane przez prawo cywilne, rodzinne i opiekuńcze, pracy, administracyjne i karne.
8	1	Przestrzeganie i stosowanie prawa oraz wykładnia prawa	2)	Pojęcie przestrzegania i stosowania prawa. Etapy stosowania prawa i ich charakterystyka. Pojęcie wykładni prawa. Rodzaje wykładni prawa	- Charakteryzuje pojęcia: przestrzeganie prawa, stosowanie prawa, wykładnia prawa. - Wymienia w kolejności etapy stosowania prawa. - Wymienia kryteria klasyfikacji wykładni prawa. - Rozumie różnice między przestrzeganiem i stosowaniem prawa. - Charakteryzuje etapy stosowania prawa. - Klasyfikuje wykładnię prawa według różnych kryteriów (podmiotu dokonującego wykładni, metody wykładni i wyniku wykładni).

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
2. PRAWO KONSTITUCYJNE					
9	1	Przedmiot i źródła prawa konstytucyjnego	4)	Pojęcia prawa konstytucyjnego. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	- Charakteryzuje prawo konstytucyjne oraz jego rangę w systemie prawa. - Wymienia podstawowy akt normatywny w zakresie prawa konstytucyjnego. - Korzysta z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.
10	1	Podstawowe zasady funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej	4)	Podstawowe zasady funkcjonowania RP. Przepisy Konstytucji RP obejmujące podstawowe zasady funkcjonowania państwa	- Wymienia i charakteryzuje podstawowe zasady funkcjonowania państwa. - Rozumie znaczenie Konstytucji RP. - Odnajduje w Konstytucji RP przepisy, które zawierają podstawowe zasady funkcjonowania państwa. - Analizuje przepisy Konstytucji RP zawierające podstawowe zasady funkcjonowania państwa.
11-13	3	Organy władz publicznych	5)	Pojęcie organu władzy publicznej. Organy władzy ustawodawczej. Organy władzy wykonawczej. Organy samorządu terytorialnego. Sądy i trybunały. Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	- Charakteryzuje pojęcia: organ władzy publicznej, władza sądownicza, wymiar sprawiedliwości, sędzia, ławnik, powszechna skarga konstytucyjna. - Wymienia organy władzy ustawodawczej w Polsce. - Wymienia organy władzy wykonawczej w Polsce. - Wymienia organy władzy samorządowej działające w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego. - Opisuje zadania Trybunału Konstytucyjnego i wyjaśnia jego znaczenie w demokratycznym państwie prawnym. - Opisuje zadania Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka. - Klasyfikuje organy władzy publicznej na organy centralne i terytorialne. - Opisuje sposób działania Sejmu i Senatu. - Opisuje sposób działania Prezydenta RP, Rady Ministrów i administracji rządowej. - Klasyfikuje organy władzy samorządowej działające w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego na organy stanowiące i organy wykonawcze. - Przedstawia strukturę wymiaru sprawiedliwości w Polsce. - Charakteryzuje zadania Trybunału Stanu. - Opisuje zadania Najwyższej Izby Kontroli i Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. - Korzysta z przepisów prawa regulujących organizację i funkcjonowanie organów państwowych.
14-16	3	Źródła prawa	6), 7)	Materialne i formalne źródła prawa. Dzienniki urzędowe. Akt normatywny. Podział aktów normatywnych. Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe, rozporządzenia.	- Rozróżnia pojęcia: materialne źródła prawa i formalne źródła prawa. - Charakteryzuje źródła prawa. - Rozróżnia akty normatywne (źródła prawa powszechnie obowiązujące) od aktów nienormatywnych. - Klasyfikuje akty normatywne.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
				Źródła prawa miejscowego. Źródła prawa wewnętrznego. Budowa aktów normatywnych. Ogłaszanie aktów normatywnych i ich wejście w życie. Zasady obowiązywania aktów normatywnych. Źródła prawa Unii Europejskiej i ich obowiązywanie w Polsce	• Korzysta ze źródeł prawa miejscowego. • Opisuje zasady stosowania prawa europejskiego w Polsce. • Wskazuje miejsca publikacji poszczególnych źródeł prawa. • Korzysta z dzienników urzędowych. • Opisuje zasady obowiązywania aktów normatywnych w czasie oraz zasady terytorialnego zasięgu obowiązywania aktów normatywnych. • Na przykładach wskazuje elementy, z jakich zbudowany jest akt normatywny. • Wskazuje podmioty właściwe do stanowienia poszczególnych aktów normatywnych. • Opisuje przebieg drogi ustawodawczej. • Wskazuje podmioty właściwe do stanowienia aktów prawa miejscowego. • Wyodrębnia elementy aktów normatywnych. • Korzysta z norm kolizyjnych. • Rozróżnia organy Unii Europejskiej uprawnione do stanowienia prawa. • Klasyfikuje i charakteryzuje źródła prawa Unii Europejskiej. • Objaśnia sposoby ogłaszania aktu normatywnego. • Wyszukuje informacje z różnych źródeł prawa.
17	1	Sprawdzian dotyczący rozdziałów: Podstawowe wiadomości o prawie, Prawo konstytucyjne			
3. PRAWO CYWILNE					
18	1	Wprowadzenie do prawa cywilnego	8)	Stosunek cywilnoprawny. Rola prawa cywilnego w gospodarce. Zasady prawa cywilnego. Systematyka i źródła prawa cywilnego	• Wymienia cechy stosunku cywilnoprawnego. • Wskazuje stosunki społeczne regulowane normami prawa cywilnego. • Wyjaśnia rolę prawa cywilnego w gospodarce. • Wyjaśnia pojęcia: dobra osobiste, zasady współżycia społecznego. • Wymienia zasady prawa cywilnego. • Wskazuje stosunki społeczne regulowane normami prawa cywilnego wśród różnych stosunków społecznych. • Wymienia i opisuje środki służące ochronie dóbr osobistych. • Wymienia i charakteryzuje części prawa cywilnego. • Rozróżnia poszczególne części prawa cywilnego (część ogólną, prawo zobowiązaniowe, prawo rzeczowe, prawo spadkowe). • Charakteryzuje zasady prawa cywilnego.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
19-24	6	Część ogólna prawa cywilnego	8), 9)	Podmioty stosunków cywilnoprawnych: osoby fizyczne i osoby prawne. Cechy osób fizycznych. Cechy osób prawnych. Osoby fizyczne: zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych. Osoby prawne: zdolność prawna. Czynności prawne i ich klasyfikacja. Forma czynności prawnych. Wady oświadczenia woli. Sankcje w prawie cywilnym. Przedstawicielstwo i pełnomocnictwo. Przedstawicielstwo ustawowe. Pełnomocnictwo i jego rodzaje. Prokura. Sposoby oznaczania i zasady obliczania terminów. Pojęcie, skutki, zawieszenie i przerwanie biegu przedawnienia. Odpowiedzialność w prawie cywilnym. Sankcje w prawie cywilnym	• Rozróżnia osoby fizyczne i osoby prawne. • Wymienia i charakteryzuje cechy osób fizycznych i osób prawnych. • Wskazuje w podanych opisach sytuacji podmioty prawa cywilnego. • Wyjaśnia pojęcia: zdolność do czynności prawnych, ubezwłasnowolnienie, zdolność prawna, specjalna zdolność prawna. • Wyodrębnia czynności prawne spośród wszystkich czynności wykonywanych przez człowieka. • Rozróżnia podmioty, stosunki i czynności cywilnoprawne. • Rozróżnia formy czynności prawnych. • Wymienia wady oświadczenia woli. • Dobiera odpowiednią formę prawną do czynności prawnej. • Przewiduje skutki prawne niezachowania właściwej formy prawnej. • Wymienia i charakteryzuje sankcje występujące w prawie cywilnym. • Wyjaśnia pojęcia: pełnomocnictwo, przedstawicielstwo. • Wymienia rodzaje przedstawicielstw i pełnomocnictw. • Klasyfikuje pełnomocnictwa i charakteryzuje ich rodzaje. • Ustala zakres pełnomocnictwa na podstawie przedstawionego wzoru. • Wymienia sposoby oznaczania terminów w prawie cywilnym. • Oblicza terminy zgodnie z prawem cywilnym, korzystając z kodeksu cywilnego. • Charakteryzuje instytucję przedawnienia roszczeń. • Określa skutki przedawnienia roszczeń. • Klasyfikuje osoby fizyczne na podstawie ich zdolności do czynności prawnych. • Na podstawie opisu sytuacji określa skutki czynności prawnych dokonanych przez osoby nieposiadające zdolności do czynności prawnych i przez osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych. • Klasyfikuje czynności prawne. • Identyfikuje na wybranych przykładach wady oświadczenia woli, jakie wystąpiły przy dokonywaniu czynności prawnych. • Charakteryzuje szczególne formy czynności prawnych. • Wskazuje różnice między różnymi rodzajami pełnomocnictwa. • Odróżnia przedstawicielstwo ustawowe od pełnomocnictwa.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
					• Sporządza pełnomocnictwa w określonych sprawach. • Identyfikuje przyczyny wygaśnięcia pełnomocnictwa. • Określa skutki przerwania biegu przedawnienia i zawieszenia biegu przedawnienia. • Korzysta z przepisów prawnych dotyczących przedawnienia. • Wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność w prawie cywilnym. • Wymienia i charakteryzuje rodzaje odpowiedzialności w prawie cywilnym. • Wymienia i charakteryzuje rodzaje sankcji w prawie cywilnym.
25-27	3	Własność i inne prawa rzeczowe	8), 9)	Prawo rzeczowe. Rzeczy i ich rodzaje. Mienie. Własność i jej ochrona: pojęcie własności, uprawnienia właściciela. Nabycie, wykonywanie i utrata własności. Współwłasność. Ochrona własności. Pożytki. Posiadanie i dzierżenie. Użytkowanie wieczyste i ograniczone prawa rzeczowe. Księgi wieczyste	• Wyjaśnia pojęcia: prawo rzeczowe, własność, rzecz, część składowa rzeczy, mienie. • Wymienia cechy prawa rzeczowego. • Rozróżnia formy własności. • Klasyfikuje rzeczy w znaczeniu prawa cywilnego rzeczowego: nieruchomości, ruchome, oznaczone co do rodzaju, oznaczone co do gatunku. • Charakteryzuje sposoby nabycia i utraty prawa własności. • Identyfikuje uprawnienia właściciela. • Określa różnice i podobieństwa między własnością i posiadaniem. • Rozumie pojęcia: obrona konieczna i samopomoc. • Wymienia inne niż własność prawa rzeczowe (ograniczone prawa rzeczowe). • Wyjaśnia znaczenia ksiąg wieczystych i korzysta z ksiąg wieczystych zamieszczonych w internecie. • Interpretuje wpisy w księgach wieczystych. • Dokonuje podziału rzeczy na rzeczy oznaczone co do tożsamości i rzeczy oznaczone co do gatunku. • Charakteryzuje uprawnienia przysługujące właścicielowi. • Określa różnice między współwłasnością w częściach ułamkowych i współwłasnością łączną. • Określa prawa i obowiązki współwłaścicieli. • Określa różnice między posiadaniem i dzierżeniem oraz między posiadaniem samoistnym i posiadaniem zależnym. • Charakteryzuje instytucję użytkowania wieczystego. • Charakteryzuje ograniczone prawa rzeczowe. • Wyjaśnia podobieństwa i różnice między zastawem i hipoteką.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
28-31	4	Prawo zobowiązań	8), 9)	Zobowiązania: pojęcie, źródła, rodzaje. Wierzytelność i dług. Zasady wykonania i skutki niewykonania zobowiązań. Odpowiedzialność cywilna i jej rodzaje. Umowa: pojęcie umowy, zasada swobody umów, zawarcie umowy, wzorce umowy, formy i sposoby zawarcia umowy, wykonanie umowy i jego zabezpieczenie. Rodzaje umów. Umowa przedwstępna. Umowy jednostronnie zobowiązujące i dwustronnie zobowiązujące, nazwane, nienazwane i mieszane, odpłatne i nieodpłatne	• Wyjaśnia, na czym polega stosunek zobowiązaniowy, oraz znaczenie pojęć: świadczenie, wierzytelność, dług. • Wymienia źródła powstania zobowiązań. • Określa różnice między wierzytelnością i długiem. • Wymienia i charakteryzuje zasady wykonania zobowiązań. • Wymienia sposoby wygaśnięcia zobowiązań. • Wyjaśnia pojęcie odpowiedzialności cywilnej. • Wyjaśnia pojęcia: umowa, wzorzec umowy, zawarcie umowy. • Przedstawia zasadę swobody umów. • Wymienia sposoby zawarcia umowy. • Na podstawie opisu sytuacji ustala czas obowiązywania oferty. • Omawia źródła powstawania i formy wygaśnięcia zobowiązań. • Wymienia sposoby zabezpieczenia wykonania umowy. • Przedstawia funkcje zadatku. • Wyjaśnia, na czym polega wykonanie umowy. • Klasyfikuje umowy na podstawie następujących kryteriów: – liczby podmiotów, na których spoczywa obowiązek świadczenia; – uregulowania w obowiązujących przepisach prawnych; – uzyskania korzyści majątkowej. • Na podstawie opisu sytuacji identyfikuje źródło powstania zobowiązania. • Wymienia cechy zobowiązania solidarnego. • Charakteryzuje sposoby wygaśnięcia zobowiązań oraz identyfikuje zdarzenia prawne powodujące wygaśnięcie zobowiązania. • Charakteryzuje dwa podstawowe rodzaje odpowiedzialności cywilnej: odpowiedzialność kontraktową i odpowiedzialność deliktową. • Określa sytuacje, w których zawarcie umowy wymaga szczególnej formy prawnej. • Charakteryzuje i rozróżnia sposoby zawarcia umowy. • Charakteryzuje i rozróżnia sposoby zabezpieczenia wykonania umowy. • Wymienia cechy i funkcje umowy przedwstępnej. • Wymienia cechy umów jednostronnie zobowiązujących i umów dwustronnie zobowiązujących. • Wymienia cechy umów nazwanych, nienazwanych i mieszanych. • Wymienia cechy umów odpłatnych i umów nieodpłatnych.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
32	1	Wybrane umowy z kodeksu cywilnego	8), 9)	Wybrane umowy z kodeksu cywilnego. Strony tych umów oraz ich prawa i obowiązki	- Rozróżnia następujące umowy nazwane: umowa dostawy, umowa sprzedaży na raty, umowa-zlecenie, umowa o dzieło, umowa najmu, umowa dzierżawy, umowa leasingu, umowa agencyjna, umowa rachunku bankowego, umowa ubezpieczenia, umowa pożyczki, umowa użyczenia, umowa poręczenia. - Wskazuje strony ww. umów. - Wyszukuje w kodeksie cywilnym informacje o prawach i obowiązkach stron ww. umów.
33-34	2	Umowa sprzedaży	8), 9)	Umowa sprzedaży – charakterystyka. Sprzedaż konsumencka. Szczególne rodzaje sprzedaży. Odpowiedzialność sprzedawcy za wady, rękojmia i gwarancja jakości	- Wyjaśnia sens umowy sprzedaży i jej znaczenie gospodarcze. - Identyfikuje sytuacje, w których dochodzi do zawarcia umowy z konsumentem. - Wymienia i charakteryzuje szczególne rodzaje sprzedaży. - Korzysta z uprawnień przysługujących konsumentowi w związku z odpowiedzialnością sprzedawcy za wady oraz w związku z zawarciem umowy poza lokalem przedsiębiorstwa, zawarciem umowy na odległość. - Odróżnia sytuacje, w których sprzedawca ponosi odpowiedzialność za wady, od sytuacji, w których sprzedawca ponosi odpowiedzialność z tytułu rękojmi. - Wyjaśnia zasady odpowiedzialności za wady oraz odpowiedzialności z tytułu rękojmi i gwarancji. - Sporządza umowę sprzedaży stosując właściwe przepisy prawa cywilnego.
35	1	Umowa o dzieło i umowa-zlecenie	8), 9)	Umowa o dzieło. Umowa-zlecenie	- Wymienia i charakteryzuje cechy umowy-zlecenia i umowy o dzieło. - Porównuje umowę-zlecenie z umową o dzieło. - Rozróżnia sytuacje, w których powinna być zawarta umowa-zlecenie, od sytuacji, w których powinna być zawarta umowa o dzieło. - Sporządza umowę-zlecenie i umowę o dzieło – stosując właściwe przepisy prawa cywilnego.
36-37	2	Prawo spadkowe	8), 9)	Spadek. Dziedziczenie ustawowe. Dziedziczenie testamentowe. Powołanie do spadku, zachówek, wydziedziczenie, zapis, polecenie, wykonanie testamentu. Formy testamentu. Otwarcie spadku	- Wyjaśnia pojęcia: spadek, dziedziczenie ustawowe i testamentowe, zachówek, wydziedziczenie, zapis, polecenie, wykonawca testamentu, powołanie do spadku, otwarcie spadku. - Rozróżnia sytuacje, w których ma miejsce dziedziczenie ustawowe, od sytuacji, w których ma miejsce dziedziczenie testamentowe. - Wymienia i stosuje zasady dziedziczenia ustawowego. - Oblicza udziały spadkowe przy dziedziczeniu ustawowym. - Rozróżnia testamenty zwykłe od testamentów szczególnych. - Sporządza testament zwykły, stosując właściwe przepisy prawa cywilnego.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
4. PRAWO RODZINNE I OPIEKUŃCZE					
38-39	2	Wprowadzenie. Małżeństwo	10)	Prawo rodzinne. Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Małżeństwo: zawarcie, zakazy zawierania, prawa i obowiązki małżonków, unieważnienie i ustanie, separacja. Wspólność majątkowa. Umowy majątkowe małżeńskie	- Charakteryzuje stosunki społeczne regulowane normami prawa rodzinnego i opiekuńczego. - Korzysta ze źródeł prawa rodzinnego (kodeks rodzinny i opiekuńczy). - Wyjaśnia pojęcie małżeństwa i wymienia warunki, jakie muszą być spełnione przy zawieraniu małżeństwa, oraz zakazy zawarcia małżeństwa. - Wymienia i charakteryzuje prawa i obowiązki małżonków. - Zalicza składniki majątku małżonków do majątku wspólnego lub do majątku osobistego każdego z małżonków. - Wyjaśnia pojęcie wspólności majątkowej oraz skutki jej powstania. - Wymienia i charakteryzuje sposoby ustania małżeństwa. - Wyjaśnia, na czym polega unieważnienie małżeństwa i kiedy do niego dochodzi. - Wymienia przyczyny powodujące ustanie małżeństwa. - Wskazuje różnice między unieważnieniem i ustaniem małżeństwa. - Wyjaśnia pojęcie separacji. - Rozróżnia i charakteryzuje rodzaje umownych stosunków majątkowych między małżonkami.
40	1	Pokrewieństwo i powinowactwo. Stosunki między rodzicami a dziećmi	10)	Pokrewieństwo. Powinowactwo. Linie i stopnie pokrewieństwa i powinowactwa. Władza rodzicielska	- Wyjaśnia pojęcia: pokrewieństwo, powinowactwo, władza rodzicielska, obowiązek alimentacyjny. - Wymienia i charakteryzuje prawa i obowiązki rodziców oraz prawa i obowiązki dziecka (w tym pełnoletniego) wynikające z władzy rodzicielskiej. - Wskazuje linię pokrewieństwa i powinowactwa oraz oblicza ich stopień. - Charakteryzuje pojęcia: przysposobienie, opieka, kuratela.
41	1	Sprawdzian dotyczący rozdziałów: Prawo cywilne, Prawo rodzinne i opiekuńcze			
5. PRAWO PRACY					
42	1	Wiadomości wstępne z zakresu prawa pracy	11)	Praca. Pracownik. Pracodawca. Źródła prawa pracy. Zasady prawa pracy	- Charakteryzuje stosunki prawne regulowane przez prawo pracy. - Objaśnia pojęcia: praca, pracownik, pracodawca. - Analizuje zapisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej dotyczące pracy (art. 24, 33, 59, 65, 66). - Korzysta z kodeksu pracy i innych źródeł prawa pracy. - Wyjaśnia pojęcie: układ zbiorowy pracy. - Wymienia i charakteryzuje rodzaje układów zbiorowych. - Objaśnia podstawowe zasady prawa pracy zapisane w kodeksie pracy (art. 10–18).

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
43-46	4	Stosunek pracy – powstanie, zmiana i ustanie	11), 12)	Powstanie stosunku pracy. Umowa o pracę. Telepraca. Praca tymczasowa. Zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Zmiana stosunku pracy. Porozumienie zmieniające. Wypowiedzenie zmieniające. Ustanie stosunku pracy. Sposoby ustania stosunku pracy. Okresy wypowiedzenia	- Wyjaśnia pojęcia: stosunek pracy, umowa o pracę. - Określa sposoby nawiązania i rozwiązania stosunku pracy z osobą pełnoletnią. - Rozpoznaje sposoby nawiązania i rozwiązania stosunku pracy. - Wymienia elementy umowy o pracę. - Charakteryzuje różne rodzaje umów o pracę i wskazuje różnice między nimi. - Wskazuje, w jakich sytuacjach praca powinna być świadczona na podstawie umowy o pracę, a nie umów cywilnoprawnych. - Określa różnice między umową o pracę i umowami cywilnoprawnymi. - Wyjaśnia pojęcie: zmiana stosunku pracy i wymienia jej formy. - Wymienia sposoby ustania stosunku pracy i określa różnice między nimi. - Oblicza okres wypowiedzenia umowy o pracę i ustala termin jej rozwiązania. - Wymienia sposoby powstania stosunku pracy i określa różnice między nimi. - Stosuje wybrane przepisy prawa pracy – sporządza umowę o pracę. - Wyjaśnia pojęcia: praca tymczasowa, telepraca. - Podaje wady i zalety telepracy i pracy tymczasowej. - Wyszukuje informacje dotyczące wspierania pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne. - Charakteryzuje formy zmiany stosunku pracy, tj. porozumienie zmieniające i wypowiedzenie zmieniające. - Charakteryzuje przyczyny rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia. - Stosuje wybrane przepisy prawa pracy – sporządza pismo o wypowiedzeniu umowy o pracę.
47	1	Ochrona pracy	11), 12)	Organy państwowe sprawujące nadzór nad warunkami pracy. Organy doradcze pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Społeczna inspekcja pracy	- Wyjaśnia pojęcie: ochrona pracy. - Wyszukuje w Konstytucji RP i w kodeksie pracy przepisy prawne dotyczące ochrony pracy. - Wymienia instytucje, których celem jest ochrona pracy. - Charakteryzuje zadania służby bezpieczeństwa i higieny pracy oraz komisji bezpieczeństwa i higieny pracy. - Charakteryzuje zadania Państwowej Inspekcji Pracy, Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Urzędu Dozoru Technicznego. - Odnajduje w przepisach prawnych informacje, które pozwolą ustalić, kiedy pracodawca ma obowiązek powołania służby bezpieczeństwa i higieny pracy, a kiedy komisji bezpieczeństwa i higieny pracy.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
48-53	6	Prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy	12)	Obowiązki przed rozpoczęciem pracy. Obowiązek prowadzenia dokumentacji pracowniczej. Obowiązki płatnika. Obowiązek zatrudnienia pracownika i wypłaty wynagrodzenia. Sumienne i staranne wykonywanie pracy oraz przestrzeganie obowiązującego czasu pracy. Prawo do urlopu: urlop wypoczynkowy, urlop bezpłatny, urlop szkoleniowy, urlop okolicznościowy. Uprawnienia pracowników związane z rodzicielstwem. Prawa i obowiązki związane z zatrudnianiem osób w wieku poniżej 18 lat. Obowiązek przestrzegania tajemnic. Tajemnica przedsiębiorstwa. Tajemnica zawodowa i służbowa. Ochrona informacji niejawnych. Obowiązki pracownika i pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. Prawo do równego traktowania. Przeciwdziałanie mobbingowi. Obowiązki pracodawcy w związku z ustaniem stosunku pracy. Świadczenie pracy. Prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy w europejskim prawie pracy	• Wypełnia kwestionariusz osobowy. • Analizuje przepisy prawa dotyczące prowadzenia akt osobowych pracowników oraz pozostałej dokumentacji. • Wymienia obowiązki, jakie ma do wykonania pracodawca przed zatrudnieniem pracownika. • Wylicza i nazywa poszczególne części akt osobowych pracownika. • Wymienia obowiązki pracodawcy jako płatnika podatku dochodowego i składek ubezpieczeniowych. • Wyjaśnia pojęcia: wynagrodzenie, ochrona wynagrodzenia. • Wyjaśnia, co to jest czas pracy i na czym polega jego przestrzeganie. • Wyszukuje informacje o różnych systemach rozliczania czasu pracy. • Wymienia rodzaje urlopów przysługujących pracownikowi. • Korzysta z przepisów prawa dotyczących udzielania urlopów, np. urlopu wypoczynkowego, urlopu okolicznościowego. • Omawia uprawnienia pracownicze związane z rodzicielstwem. • Oblicza wymiar urlopu wypoczynkowego oraz urlopów związanych z rodzicielstwem. • Wymienia uprawnienia pracownika związane z rodzicielstwem. • Określa sposoby nawiązania i rozwiązania stosunku pracy z młodocianym. • Wyszukuje informacje o zasadach ustalania, wypłaty i ochrony wynagrodzenia za świadczoną pracę oraz przyznawania pracownikowi innych świadczeń ze stosunku pracy. • Wymienia i charakteryzuje formy, w jakiej praca może być świadczona przez osoby w wieku poniżej 18 lat. • Wymienia cechy pracowników młodocianych w rozumieniu prawa pracy. • Charakteryzuje obowiązki pracodawcy w zakresie ochrony zdrowia młodocianych. • Wyjaśnia pojęcie: tajemnica przedsiębiorstwa i podaje jej przykłady. • Wymienia obowiązki pracownika i pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. • Definiuje pojęcia: wypadek przy pracy, choroba zawodowa. • Wyjaśnia pojęcia: mobbing, nierówne traktowanie pracowników oraz wymienia i charakteryzuje obowiązki pracodawcy mające na celu przeciwdziałanie tym zjawiskom. • Wskazuje wszystkie niezbędne informacje w świadectwie pracy. • Wymienia dokumenty, których może żądać pracodawca od kandydata do pracy. • Wypełnia formularz PIT-2. • Wskazuje, w której części akt osobowych powinny znaleźć się poszczególne dokumenty.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia
					Uczeń: • Charakteryzuje obowiązki pracodawcy jako płatnika podatku dochodowego i składek ubezpieczeniowych. • Wymienia środki służące ochronie wynagrodzenia. • Podaje obowiązujący wymiar czasu pracy. • Charakteryzuje rodzaje urlopów przysługujących pracownikowi. • Oblicza wymiaru urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu macierzyńskiego, urlopu ojcowskiego i urlopu rodzicielskiego. • Charakteryzuje umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego. • Wymienia warunki zatrudniania młodocianych w innym celu niż przygotowanie zawodowe. • Oblicza wymiar urlopu wypoczynkowego oraz wymiar czasu pracy młodocianych. • Wyjaśnia pojęcia: tajemnica służbowa, tajemnica zawodowa, ochrona informacji niejawnych. • Charakteryzuje obowiązki pracownika i pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. • Wyjaśnia pojęcie ryzyka zawodowego i wymienia oraz charakteryzuje obowiązki pracodawcy w tym zakresie. • Stosuje wybrane przepisy prawa pracy – sporządza świadectwo pracy. • Opisuje procedurę sprostowania świadectwa pracy. • Opisuje prawa i obowiązki stron umowy o pracę. • W przepisach prawnych wyszukuje informacje o terminach przechowywania dokumentacji pracowniczej. • Rozpoznaje sposoby postępowania w przypadku niedopełnienia obowiązków wynikających ze stosunku pracy przez pracownika i pracodawcę.
54	1	Odpowiedzialność pracownicza	12)	Odpowiedzialność porządkowa i dyscyplinarna. Odpowiedzialność materialna i jej rodzaje	• Wymienia i charakteryzuje rodzaje odpowiedzialności pracowniczej. • Przygotowuje pismo zawierające sprzeciw w związku z nałożeniem na pracownika kary porządkowej. • Wskazuje przesłanki powstania odpowiedzialności za szkody wyrządzone pracodawcy z winy pracownika. • Wskazuje podstawę prawną wspólnej odpowiedzialności pracowników za powierzone mienie. • Sporządza pismo informujące o nałożeniu kary porządkowej. • Wymienia rodzaje kar, jakie mogą być nałożone na pracownika w ramach odpowiedzialności porządkowej. • Rozróżnia sytuacje, kiedy odpowiedzialność pracownika za szkody wyrządzone pracodawcy z winy pracownika jest ograniczona, od sytuacji, w których odpowiedzialność ta jest nieograniczona.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
55	1	Ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz pośrednictwo pracy i ochrona bezrobotnych	11)	Ubezpieczenia społeczne. Ubezpieczenia zdrowotne	- Wyjaśnia istotę ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych. - Wymienia instytucje prowadzące pośrednictwo pracy. - Charakteryzuje świadczenia przysługujące z tytułu ubezpieczeń społecznych. - Określa warunki, jakie musi spełnić osoba ubiegająca się o status bezrobotnego.
56	1	Sprawdzian dotyczący rozdziału Prawo pracy			
6. PRAWO ADMINISTRACYJNE					
57	1	Wprowadzenie do prawa administracyjnego	13)	Pojęcie administracji. Pojęcie prawa administracyjnego. Prawo administracyjne formalne, materialne i ustrojowe. Stosunek administracyjnoprawny. Źródła prawa administracyjnego. Zasady administracji publicznej. Strefy działania administracji publicznej	- Wyjaśnia pojęcia: administracja, stosunek administracyjnoprawny, sprawa administracyjna. - Identyfikuje zakres i źródła prawa administracyjnego. - Wymienia części prawa administracyjnego. - Charakteryzuje stosunki prawne należące do prawa administracyjnego. - Korzysta ze źródeł prawa administracyjnego. - Wymienia sposoby powstania stosunków administracyjnoprawnych. - Podaje przykłady stosunków administracyjnoprawnych. - Wyjaśnia, czym w administracji publicznej są instrukcje, regulaminy i statuty. - Wymienia i charakteryzuje najważniejsze zasady administracji publicznej. - Wymienia i charakteryzuje strefy działania administracji publicznej. - Wskazuje różnice między prawem administracyjnym formalnym i ustrojowym. - Klasyfikuje normy prawa administracyjnego na normy prawa administracyjnego materialnego, formalnego lub ustrojowego. - Wyszukuje w Konstytucji RP zapisy, które dotyczą funkcjonowania administracji publicznej. - Charakteryzuje sposoby powstania stosunku administracyjnoprawnego. - Charakteryzuje strefy działania administracji publicznej.
58-60	3	Organizacja administracji w Polsce	14)	Podziały terytorialne państwa. Organy administracji publicznej i ich zadania	- Wyjaśnia pojęcie: podział terytorialny państwa. - Wyjaśnia, na czym polega zasadniczy podział terytorialny państwa i wymienia jednostki wyodrębniane w jego ramach. - Charakteryzuje różne rodzaje podziałów terytorialnych państwa. - Prezentuje strukturę administracji publicznej. - Podaje definicje pojęć: organ administracji publicznej, właściwość przestrzenna, właściwość rzeczowa.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
					• Klasyfikuje organy administracji publicznej na: organy administracji rządowej i organy administracji samorządowej, organy centralne i terytorialne, organy kolegalne i jednoosobowe. • Wskazuje różnice między naczelnymi i centralnymi organami administracji rządowej. • Wymienia zadania Rady Ministrów. • Wymienia zadania Prezesa Rady Ministrów. • Wymienia zadania centralnych organów administracji rządowej. • Wymienia organy wykonujące administrację rządową na terenie województwa. • Charakteryzuje zadania wojewody. • Klasyfikuje organy jednostek samorządu terytorialnego na organy stanowiące i organy wykonawcze. • Wyjaśnia, na czym polega pomocniczy podział terytorialny państwa, i podaje przykłady jednostek wyodrębnionych w jego ramach. • Wyjaśnia, na czym polegają specjalne podziały terytorialne państwa, i podaje przykłady jednostek wyodrębnionych w ich ramach. • Wymienia czynniki kształtujące podział terytorialny państwa. • Określa cel dokonywania podziału terytorialnego państwa. • Znajduje w przepisach prawnych zapisy dotyczące właściwości przestrzennej i rzeczowej organów administracji publicznej. • Ustala organ administracji publicznej właściwy do rozstrzygnięcia konkretnego stanu faktycznego. • Wymienia podmioty upoważnione do powoływania naczelnych organów administracji rządowej. • Wymienia podmioty upoważnione do powoływania centralnych organów administracji rządowej. • Wskazuje różnice między organami administracji zespolonej i organami administracji niezespolonej. • Klasyfikuje organy administracji na organy administracji zespolonej i organy administracji niezespolonej. • Opisuje zadania poszczególnych organów jednostek samorządu terytorialnego. • Opisuje organy administracji publicznej na wszystkich szczeblach i klasyfikuje je.
61-63	3	Funkcjonowanie administracji	15)	Prawne formy działania administracji. Kontrola i nadzór w administracji	• Definiuje pojęcie: prawne formy działania administracji publicznej. • Wymienia i rozróżnia prawne formy działania administracji publicznej. • Wyodrębnia wydawanie aktów normatywnych ze wszystkich prawnych form działania administracji publicznej. • Wymienia cechy aktu administracyjnego. • Odróżnia akty administracyjne od innego rodzaju dokumentów.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia
					Uczeń: • Sporządza decyzję administracyjną. • Rozpoznaje, kiedy decyzja administracyjna jest ważna. • Wskazuje organy administracji publicznej mające prawo wydawania aktów normatywnych. • Wyodrębnia wydawanie aktów wewnętrznych ze wszystkich prawnych form działania administracji publicznej. • Wyodrębnia zawieranie porozumień administracyjnych ze wszystkich prawnych form działania administracji publicznej. • Podaje przykładowe cele zawierania porozumień administracyjnych. • Wyodrębnia zawieranie umów cywilnoprawnych ze wszystkich prawnych form działania administracji publicznej. • Wyodrębnia czynności materialno-techniczne i działalność społeczno-organizatorską ze wszystkich prawnych form działania administracji publicznej. • Definiuje pojęcia: kontrola, nadzór. • Klasyfikuje kontrolę według zakresu, rodzaju zależności występujących między jednostką kontrolowaną a jednostką kontrolującą. • Wymienia cechy kontroli administracji publicznej. • Wymienia podmioty sprawujące kontrolę państwową. • Wymienia i charakteryzuje zadania Najwyższej Izby Kontroli. • Wymienia formy kontroli wewnętrznej. • Charakteryzuje wewnętrzną i zewnętrzną sferę działania administracji publicznej. • Charakteryzuje władcze i niewładcze działania administracji publicznej. • Wskazuje podstawę prawną wydania aktów normatywnych (na przykładzie). • Określa zakres obowiązywania aktów wewnętrznych (na przykładzie). • Wskazuje podstawę prawną porozumień administracyjnych (na przykładzie). • Dokonuje podziału świadczeń organów administracji publicznej na odpłatne i nieodpłatne. • Definiuje pojęcie czynności materialno-technicznych. • Wskazuje cele działalności społeczno-organizatorskiej organów administracji publicznej (na przykładach). • Wskazuje podobieństwa i różnice między kontrolą zupełną i kontrolą ograniczoną. • Charakteryzuje cechy kontroli administracji publicznej. • Określa kryteria klasyfikacji kontroli administracji publicznej.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
					• Charakteryzuje sposób sprawowania kontroli administracji publicznej przez Sejm. • Określa zakres kontroli administracji publicznej sprawowanej przez poszczególne organy sprawujące tę kontrolę. • Charakteryzuje kontrolę resortową. • Charakteryzuje kontrolę instancyjną. • Charakteryzuje kontrolę międzyresortową.
7. PRAWO KARNE					
64	1	Podstawowe pojęcia z zakresu prawa karnego. Zasady odpowiedzialności karnej	16)	Prawo karne: charakterystyka, części i źródła. Przestępstwo. Zbrodnia. Występek. Odpowiedzialność karna: pojęcie, zasady, wyłączenie	• Podaje definicję prawa karnego. • Wymienia części prawa karnego. • Wyjaśnia pojęcia: przestępstwo, wykroczenie, zbrodnia, występek, odpowiedzialność karna. • Charakteryzuje części prawa karnego. • Wyjaśnia różnice między prawem karnym materialnym, prawem karnym wykonawczym i prawem karnym procesowym. • Charakteryzuje podstawowe zasady odpowiedzialności karnej. • Wyjaśnia pojęcie: wyłączenie odpowiedzialności karnej.
65-66	2	System sankcji. Czynniki wpływające na wymiar i wykonanie kary. Przestępstwa gospodarcze. Przestępstwa i wykroczenia przeciwko prawom pracownika	16)	Kary i środki karne. Zaostrzenie ustawowego wymiaru kary. Nadzwyczajne złagodzenie kary. Warunkowe zawieszenie wykonania kary. Warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary. Przestępstwa gospodarcze. Przestępstwa i wykroczenia przeciwko prawom pracownika	• Przedstawia obowiązujący system sankcji w prawie karnym. • Wyjaśnia pojęcia: kara, środek karny, zaostrzenie ustawowego wymiaru kary, nadzwyczajne złagodzenie kary, warunkowe zawieszenie wykonania kary, warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary. • Korzysta z kodeksu karnego w zakresie przepisów dotyczących przestępstw gospodarczych. • Korzysta z kodeksu karnego w zakresie przepisów dotyczących przestępstw przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową. • Korzysta z kodeksu pracy w zakresie przepisów dotyczących odpowiedzialności za wykroczenia przeciwko prawom pracownika. • Wymienia kary i środki karne występujące w kodeksie karnym. • Analizuje, na podstawie informacji ze środków masowego przekazu, konkretne sytuacje, w których doszło do przestępstw gospodarczych. • Analizuje, na podstawie informacji ze środków masowego przekazu, konkretne sytuacje, w których doszło do przestępstwa lub wykroczenia przeciwko prawom pracowników.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
8. PRAWO GOSPODARCZE					
67	1	Pojęcie prawa gospodarczego, jego źródła i podstawowe definicje	17)	Pojęcie, zakres i źródła prawa gospodarczego. Prawo gospodarcze prywatne i prawo gospodarcze publiczne. Podstawowe pojęcia: przedsiębiorstwo, mienie, majątek, wartość i pieniądz	- Definiuje pojęcia: prawo gospodarcze, przedsiębiorstwo, mienie, majątek, wartość, pieniądz. - Wskazuje stosunki społeczne regulowane normami prawa gospodarczego. - Wskazuje cechy prawa gospodarczego prywatnego i prawa gospodarczego publicznego.
68-72	5	Działalność gospodarcza i podmioty, które ją prowadzą	18)	Pojęcie działalności gospodarczej. Przedsiębiorca. Obowiązki przedsiębiorcy. Odpowiedzialność cywilna i karna. Ograniczenia swobody podejmowania działalności gospodarczej. Oznaczenie przedsiębiorcy. Rejestry działalności gospodarczej: CEIDG i KRS. Klasyfikacje działalności gospodarczej według: przedmiotu działalności, wielkości przedsiębiorcy, formy prawnej prowadzenia działalności gospodarczej. Podmioty prowadzące działalność gospodarczą: działalność gospodarcza prowadzona przez osoby fizyczne, spółki prawa handlowego, przedsiębiorstwo państwowe, spółdzielnia. Działalność gospodarcza prowadzona przez podmioty zagraniczne. Algorytm założenia działalności gospodarczej	- Korzysta z prawa przedsiębiorców oraz z kodeksu spółek handlowych. - Wyjaśnia pojęcie działalności gospodarczej i wskazuje przykłady podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. - Wyjaśnia pojęcie przedsiębiorcy w rozumieniu przepisów prawa przedsiębiorców i wskazuje różnice między prawnym i potocznym znaczeniem tego pojęcia. - Na podstawie prawa przedsiębiorców ustala obowiązki przedsiębiorcy wynikające z tej ustawy w zakresie: zamieszczania informacji na towarach wprowadzanych do obrotu, podawania w ofercie informacji o przedsiębiorcy oraz przyjmowania lub dokonywania płatności za pośrednictwem rachunku bankowego. - Wymienia i charakteryzuje formy ograniczania swobody działalności gospodarczej. - Wyjaśnia pojęcie: firma i opisuje zasady ustalania firmy osoby fizycznej i osoby prawnej. - Opisuje sposób funkcjonowania Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej oraz Krajowego Rejestru Sądowego. - Korzysta z elektronicznego dostępu do KRS oraz do CEIDG - Korzysta z Polskiej Klasyfikacji Działalności opublikowanej na stronie internetowej GUS. - Wymienia i charakteryzuje rodzaje przedsiębiorców wyodrębnione na podstawie ich wielkości. - Wymienia i charakteryzuje rodzaje przedsiębiorców wyodrębnione na podstawie formy prawnej prowadzenia działalności gospodarczej. - Wymienia i charakteryzuje poszczególne spółki prawa handlowego. - Charakteryzuje różnice między spółkami kapitałowymi i spółkami osobowymi. - Ustala na podstawie kodeksu spółek handlowych minimalną wysokość kapitału zakładowego dla poszczególnych spółek prawa handlowego. - Wymienia etapy tworzenia spółki z o.o. i spółki akcyjnej. - Wymienia organy spółki z o.o. i spółki akcyjnej. - Wyjaśnia pojęcie: akcje uprzywilejowane.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia
					Uczeń: • Definiuje pojęcia: przedsiębiorstwo państwowe, spółdzielnia. • Przedstawia algorytm podejmowania działalności gospodarczej. • Opisuje tryb wykreślenia przedsiębiorcy z CEIDG. • Na podstawie obserwacji lub opisu sytuacji potrafi stwierdzić, czy obserwowany lub opisywany przedsiębiorca spełnia poszczególne obowiązki określone w prawie przedsiębiorców. • Rozróżnia formy ograniczania swobody działalności gospodarczej. • Na podstawie firmy potrafi zidentyfikować formę prawną prowadzenia działalności gospodarczej. • Wskazuje rejestr, do którego powinien być wpisany przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą we wskazanej formie prawnej. • Sporządza wniosek o wpis do CEIDG. • Wymienia części Krajowego Rejestru Sądowego. • Na podstawie opisu sytuacji ustala termin, w którym działalność gospodarczą może rozpocząć przedsiębiorca wpisany do CEIDG oraz przedsiębiorca wpisany do KRS. • Ustala numer PKD dla opisanej działalności gospodarczej. • Na podstawie opisu sytuacji klasyfikuje przedsiębiorców według ich wielkości. • Na podstawie opisu sytuacji klasyfikuje przedsiębiorców według formy prawnej prowadzenia działalności gospodarczej. • Wymienia i charakteryzuje organy przedsiębiorstwa państwowego i spółdzielni. • Klasyfikuje spółki prawa handlowego na spółki osobowe i spółki kapitałowe. • Określa różnice między komplementariuszem i komandytariuszem. • Charakteryzuje zadania poszczególnych organów spółki z o.o., spółki akcyjnej oraz prostej spółki akcyjnej. • Wskazuje formę zawarcia umowy spółki dla poszczególnych spółek. • Charakteryzuje specyfikę spółki europejskiej oraz wymienia i charakteryzuje jej organy. • Zna warunki podejmowania działalności gospodarczej w Polsce przez przedsiębiorców zagranicznych. • Wskazuje i wyjaśnia różnice między oddziałem z siedzibą w Polsce i przedstawicielstwem. • Charakteryzuje sposoby ustania bytu prawnego przedsiębiorcy. • Opisuje tryb i etapy ustania bytu prawnego przedsiębiorcy wpisanego do CEIDG.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
73	1	Ochrona konkurencji	17, 18)	Praktyki ograniczające konkurencję. Nieuczciwa konkurencja	- Wyjaśnia pojęcia: rynek właściwy, czyn nieuczciwej konkurencji. - Wymienia praktyki ograniczające konkurencję. - Podaje przykłady czynów nieuczciwej konkurencji. - Wymienia uprawnienia przedsiębiorcy, którego interes został zagrożony lub naruszony czynem nieuczciwej konkurencji. - Zna nazwę organu administracji publicznej właściwego do wydania decyzji o uznaniu praktyki za ograniczającą konkurencję. - Podaje przykłady zachowań rynkowych, które stanowią porozumienia ograniczające konkurencję lub nadużywanie pozycji dominującej. - Stosuje przepisy dotyczące zakazu konkurencji.
74	1	Sprawdzian dotyczący rozdziałów: Prawo administracyjne, Prawo karne, Prawo gospodarcze			
9. PRAWO FINANSOWE					
75	1	Wprowadzenie do prawa finansowego. Prawo budżetowe	19)	Prawo finansowe: zakres, działy, znaczenie. Prawo budżetowe. Procesy związane z gromadzeniem środków publicznych oraz ich rozdysponowywaniem. Budżet państwa i tryb jego uchwalania. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	- Wyjaśnia pojęcia: prawo budżetowe, budżet państwa, budżet jednostki samorządu terytorialnego. - Na podstawie własnych obserwacji oraz informacji ze środków masowego przekazu opisuje wpływ prawa finansowego na funkcjonowanie państwa oraz na działanie przedsiębiorstw i życie obywateli. - Znajduje w Konstytucji RP przepisy z zakresu prawa finansowego. - Przedstawia na schemacie tryb uchwalania ustawy budżetowej. - Opisuje tryb podejmowania uchwał budżetowych przez jednostki samorządu terytorialnego.
76-77	2	Prawo podatkowe	19)	Podatek i jego cechy. Klasyfikacja podatków. Formy opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej. Prawo podatkowe. Podatnik. Płatnik. Inkasent. Obowiązek podatkowy. Zobowiązanie podatkowe. Organy podatkowe. Odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe	- Wyjaśnia pojęcia: podatek, podatnik, płatnik, inkasent, obowiązek podatkowy, zobowiązanie podatkowe, organ podatkowy. - Wymienia i opisuje cechy podatku. - Oblicza na prostych przykładach podatek od towarów i usług. - Korzysta ze skali podatku dochodowego od osób fizycznych. - Wskazuje różnice między materialnym, formalnym i instytucjonalnym prawem podatkowym. - Znajduje adresy organów podatkowych położonych w pobliżu miejsca zamieszkania. - Klasyfikuje podatki na bezpośrednie i pośrednie oraz państwowe i samorządowe. - Klasyfikuje podatki bezpośrednie na podatki dochodowe i podatki majątkowe.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
					- Wskazuje różnice między podatkami bezpośrednimi i podatkami pośrednimi oraz między podatkami państwowymi i podatkami samorządowymi. - Wskazuje różnice między podatkami dochodowymi i majątkowymi. - Wskazuje organy podatkowe pierwszej instancji i organy podatkowe drugiej instancji.
78	1	Prawo ubezpieczeniowe	19)	Prawo ubezpieczeniowe: charakterystyka i źródła. Działalność ubezpieczeniowa. Rodzaje ubezpieczeń. Pośrednictwo ubezpieczeniowe. Instytucje ochrony, nadzoru zrzeszania i samorządu	- Korzysta ze źródeł prawa ubezpieczeniowego. - Wyjaśnia różnice między działalnością agentów ubezpieczeniowych i działalnością brokerów ubezpieczeniowych. - Klasyfikuje ubezpieczenia w zależności od zakresu swobody ubezpieczającego. - Wyszukuje w ustawach i na stronach internetowych zadania następujących instytucji: Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, Komisji Nadzoru Finansowego, Polskiej Izby Ubezpieczeń, Polskiego Biura Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, Rzecznika Ubezpieczonych.
79	1	Prawo bankowe	19)	Charakterystyka i źródła prawa bankowego. NBP, BFG. Działalność kredytowa banków. Zdolność kredytowa. Inne usługi wykonywane przez banki	- Korzysta ze źródeł prawa bankowego. - Wyjaśnia pojęcie: zdolność kredytowa. - Wymienia rodzaje usług świadczonych przez banki. - Wymienia organy Narodowego Banku Polskiego. - Oblicza wartości środków, jakie zostaną zwrócone oszczędzającemu przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny. - Wymienia najważniejsze zadania Narodowego Banku Polskiego. - Charakteryzuje zadania organów Narodowego Banku Polskiego.
10. OCHRONA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ					
80-83	4	Wprowadzenie do zagadnień ochrony własności intelektualnej oraz prawa autorskie i prawa pokrewne	20)	Własność intelektualna. Prawo autorskie. Przedmiot prawa autorskiego. Autorskie prawa osobiste i ich ochrona. Autorskie prawa majątkowe i ich ochrona. Dozwolony użytek. Domena publiczna i otwarte licencje	- Wyjaśnia pojęcia: własność intelektualna, utwór, dozwolony użytek, domena publiczna, otwarte licencje. - Podaje przykłady utworów chronionych przez prawo autorskie. - Wskazuje źródła prawa regulujące zasady korzystania z praw autorskich i praw pokrewnych i korzysta z nich. - Wymienia autorskie prawa osobiste. - Wymienia autorskie prawa majątkowe. - Potrafi dokonać podziału praw autorskich na prawa osobiste i majątkowe. - Wskazuje, jakie zachowania nie naruszają przepisów o dozwolonym użytku, a jakie zachowania przepisy te naruszają.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
					- Wyjaśnia pojęcia: prawo własności intelektualnej w węższym zakresie i prawo własności intelektualnej w szerszym zakresie. - Opisuje uprawnienia twórcy w przypadku naruszenie jego autorskich praw osobistych. - Opisuje uprawnienia twórcy w przypadku naruszenie jego autorskich praw majątkowych. - Wymienia i charakteryzuje rodzaje umów w zakresie autorskich praw majątkowych. - Klasyfikuje utwory ze względu na ochronę prawem autorskim. - Kwalifikuje utwory do domeny publicznej. - Wymienia uprawnienia osób korzystających z oprogramowania komputerowego udostępnianego na podstawie powszechnej licencji publicznej. - Wymienia i charakteryzuje warunki korzystania z utworu udostępnionego na zasadzie licencji CCC (Creative Commons).
84-88	5	Prawa własności przemysłowej	20)	Źródła prawa regulujące zasady korzystania z własności przemysłowej. Własność przemysłowa. Wynalazki i ich ochrona. Urząd patentowy. Patent. Wzory użytkowe i ich ochrona. Wzór przemysłowy. Znak towarowy. Oznaczenia geograficzne. Topografie układów scalonych	- Wskazuje źródła prawa regulujące zasady korzystania z własności przemysłowej i korzysta z nich. - Wyjaśnia pojęcia: własność przemysłowa, wynalazek, patent, wzór użytkowy, wzór przemysłowy, znak towarowy, oznaczenia geograficzne. - Wyjaśnia, kiedy wynalazek jest uznawany za nowy i kiedy posiada poziom wynalazczy. - Na podstawie opisu sytuacji wskazuje osoby, którym przysługuje prawo do uzyskania patentu. - Wskazuje cechy i elementy produktu kształtujące wzór użytkowy oraz cechy i elementy produktu kształtujące wzór przemysłowy. - Na podstawie opisu sytuacji wskazuje korzyści, jakie daje zarejestrowanie znaku towarowego i oznaczenia geograficznego. - Wskazuje organ władzy publicznej właściwy w sprawach ochrony własności przemysłowej. - Na stronie internetowej Urzędu Patentowego lub w ustawie o własności przemysłowej znajduje informacje dotyczące czasu trwania: patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy, prawa z rejestracji wzoru przemysłowego, prawa ochronnego znaku towarowego, świadectwa rejestracji oznaczenia geograficznego oraz prawa z rejestracji topografii układu scalonego. - Wymienia prawa, jakie przysługują posiadaczowi patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy, prawa z rejestracji wzoru przemysłowego, prawa ochronnego znaku towarowego, świadectwa rejestracji oznaczenia geograficznego oraz prawa z rejestracji topografii układu scalonego. - Identyfikuje zakres prawa ochrony własności przemysłowej. - Identyfikuje warunki udzielenia prawa ochronnego: wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego, znaku towarowego.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
11. OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH					
89-90	2	Ochrona danych osobowych – wprowadzenie	21)	Ochrona danych osobowych w Konstytucji RP oraz w pozostałych przepisach prawa krajowego i europejskiego. Podstawowe pojęcia dotyczące ochrony danych osobowych: dane osobowe, przetwarzanie danych osobowych, zabezpieczenie danych osobowych, zbiór danych, usuwanie danych. Rodzaje danych osobowych	• Analizuje przepisy Konstytucji RP dotyczące ochrony danych osobowych. • Analizuje przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych. • Analizuje przepisy ustawy o ochronie danych osobowych. • Zachowuje ostrożność w związku z kierowanymi do niego prośbami o udostępnienie danych osobowych. • Wskazuje sytuacje, w których różne podmioty proszą o przekazywanie danych osobowych. • Wyjaśnia pojęcia: dane osobowe, przetwarzanie danych osobowych, zabezpieczenie danych osobowych, zbiór danych, usuwanie danych. • Wskazuje wśród różnych informacji te, które są danymi osobowymi, oraz te, które nie są danymi osobowymi. • Kwalifikuje dane osobowe do odpowiedniego zbioru danych. • Identyfikuje warunki przetwarzania i zabezpieczenia danych osobowych.
91-92	2	Podmioty zobowiązane do przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych	21)	Administrator. Podmiot przetwarzający. Odbiorca danych. Obowiązki pracodawcy w zakresie przetwarzania danych osobowych. Odpowiedzialność za nieprzestrzeganie przepisów prawa dotyczących ochrony danych osobowych	• Wskazuje podmioty zobowiązane do ochrony danych osobowych. • Przedstawia sytuacje, w których przepisy o ochronie danych osobowych nie mają zastosowania. • Wyjaśnia pojęcia: administrator danych osobowych, podmiot przetwarzający dane, odbiorca danych osobowych. • W przepisach o ochronie danych osobowych wyszukuje informacje o zadaniach administratora danych osobowych i podmiotu przetwarzającego dane. • Wskazuje obowiązki pracodawcy w zakresie ochrony danych osobowych pracownika. • Rozróżnia rodzaje odpowiedzialności z tytułu nieprzestrzegania przepisów prawa dotyczących ochrony danych osobowych.
93-95	3	Zasady przetwarzania danych osobowych i prawa osób, których dane są przetwarzane	21)	Zasady przetwarzania danych osobowych. Prawa osób, których dane są przetwarzane	• Wymienia i wyjaśnia poszczególne zasady przetwarzania danych osobowych. • Wskazuje sytuacje, w których doszło do naruszenia zasad przetwarzania danych osobowych. • Wymienia i wyjaśnia poszczególne prawa osób, których dane są przetwarzane. • Wskazuje sytuacje, w których doszło do naruszenia praw osób, których dane są przetwarzane. • Przedstawia działania, jakie może podjąć osoba, której prawa w zakresie ochrony danych osobowych zostały naruszone. • Sporządza projekt oświadczenia o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
96	1	Organy ochrony danych osobowych	21)	Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych. Urząd Ochrony Danych Osobowych. Europejski Inspektor Ochrony Danych (EIOD)	- Wyszukuje informacje o zadaniach Urzędu Ochrony Danych Osobowych i jego Prezesa. - Wyszukuje informacje o zadaniach Europejskiego Inspektora Ochrony Danych (EIOD). - Wskazuje sprawy, z jakimi może się zwrócić do Urzędu Ochrony Danych Osobowych oraz Europejskiego Inspektora Ochrony Danych. - Przygotowuje projekt pisma do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych.
12. CZŁOWIEK WOBEC PRAWA					
97	1	Podstawowe zasady prawa. Organy ochrony prawnej	22)	Podstawowe zasady prawa: nieznanomość prawa szkodzi, nieznanomość prawa nikogo nie usprawiedliwia. Organy ochrony prawnej: adwokatura, prokuratura, notariat, radcowie prawni	- Wyjaśnia znaczenie podstawowych zasad prawa. - Wymienia organy ochrony prawnej: adwokaturę, prokuraturę, notariat, radców prawnych. - Rozróżnia zadania organów ochrony prawnej: adwokatury, prokuratury, notariatu, radców prawnych. - Podaje przykłady implikacji nieznanomości prawa. - Przyporządkowuje do właściwych zawodów prawniczych wykonywane zadania.
98-100	3	Człowiek w urzędzie	23)	Właściwość organu administracji publicznej. Wszczęcie postępowania administracyjnego. Strona postępowania administracyjnego oraz jej prawa i obowiązki. Przywrócenie terminu. Odwołanie. Skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego. Skarga kasacyjna do NSA	- Ustala właściwość organu administracji publicznej na podstawie przedstawionego opisu sytuacji. - Korzysta ze stron internetowych organów administracji publicznej. - Wyszukuje w przepisach lub na stronach internetowych organów administracji publicznej procedury załatwienia wskazanych spraw administracyjnych. - Wyszukuje na stronach internetowych organów administracji publicznej wnioski, jakie należy wypełnić przy załatwianiu spraw wskazanych w opisie, drukuje te wnioski oraz wypełnia je. - Wymienia najważniejsze prawa i obowiązki strony w postępowaniu administracyjnym. - Identyfikuje elementy decyzji administracyjnej. - Rozróżnia rodzaje terminów w postępowaniu administracyjnym. - Oblicza terminy w postępowaniu administracyjnym. - Sporządza schemat odwołania od decyzji administracyjnej. - Sporządza wniosek o przywrócenie terminu, korzystając z przepisów kodeksu postępowania administracyjnego. - Sporządza odwołanie od decyzji administracyjnej, korzystając z przepisów kodeksu postępowania administracyjnego. - Wskazuje sądy właściwe do rozpatrywania skargi i skargi kasacyjnej w postępowaniu przed sądami administracyjnymi. - Przedstawia strukturę sądów administracyjnych. - Na podstawie przedstawionego opisu potrafi obliczyć termin, w którym możliwe jest wniesienie skargi kasacyjnej do NSA.

Lp.	Liczba godzin	Temat	Ogólne efekty kształcenia	Materiał nauczania	Szczegółowe efekty kształcenia Uczeń:
101-103	3	Człowiek przed sądem	24), 25)	Postępowanie karne i jego fazy. Rola: pokrzywdzonego, świadka, podejrzanego, oskarżonego i skazanego w postępowaniu karnym. Postępowanie cywilne. Zdolność sądowa i zdolność procesowa. Wytoczenie powództwa w sprawach cywilnych. Uproszczone tryby postępowania w sprawach cywilnych	- Wyjaśnia pojęcia: postępowanie karne, postępowanie cywilne, powód, wytoczenie powództwa, pozwany, zdolność sądowa, zdolność procesowa. - Wyjaśnia, na czym polega zasada domniemania niewinności. - Wymienia role, jakie można mieć w postępowaniu karnym. - Wymienia fazy postępowania karnego. - Określa różnice między postępowaniem procesowym i postępowaniem niespornym. - Charakteryzuje poszczególne role w postępowaniu karnym. - Charakteryzuje fazy postępowania karnego. - Wyjaśnia sposób umieszczania i usuwania danych osoby skazanej z Krajowego Rejestru Karnego. - Wymienia i charakteryzuje środki odwoławcze w postępowaniu karnym. - Wymienia i charakteryzuje środki odwoławcze w postępowaniu cywilnym. - Pisze pozew o zapłatę w postępowaniu uproszczonym i nakazowym, korzystając z przepisów kodeksu postępowania cywilnego i wzorów pism procesowych.
104	1	Sprawdzian dotyczący rozdziałów: Prawo finansowe, Ochrona własności intelektualnej, Ochrona danych osobowych, Człowiek wobec prawa			
105-120	16	Godziny do dyspozycji nauczyciela			

Załącznik nr 1

Treści nauczania dotyczące prawa występujące w podstawach programowych kształcenia w zawodach technik ekonomista, technik handlowiec, technik rachunkowości, technik prac biurowych i technik usług pocztowych i finansowych⁴.

Branża	Zawód	Kwalifikacja	Część kwalifikacji	Kryteria weryfikacji
Ekonomiczno-administracyjna	Technik ekonomista	EKA.04. Prowadzenie dokumentacji w jednostce organizacyjnej	EKA.04.3. Stosowanie przepisów prawa w prowadzeniu działalności jednostki organizacyjnej 1) charakteryzuje podstawowe pojęcia dotyczące systemu prawnego	1) identyfikuje prawo przedmiotowe oraz podmiotowe bezwzględne i względne 2) identyfikuje zakres i gałęzie prawa materialnego 3) identyfikuje zakres prawa formalnego (procesowego) 4) posługuje się wybranymi pojęciami prawnymi: norma prawna, przepis prawa, stosunek prawny, zdarzenie prawne 5) rozróżnia źródła prawa powszechnie obowiązującego 6) rozróżnia zadania organów ochrony prawnej: adwokatury, prokuratury, notariatu, radców prawnych 7) określa zasady obowiązywania aktów normatywnych, zasady wprowadzania zmian do aktów normatywnych, zasady stosowane w przypadku kolizji norm prawnych, zasady stosowane w przypadku regulowania tych samych spraw przez akty normatywne różnej rangi
			EKA.04.3. Stosowanie przepisów prawa w prowadzeniu działalności jednostki organizacyjnej (...) 2) stosuje wybrane przepisy prawa cywilnego (...)	1) stosuje pojęcia i zasady prawa cywilnego, np. podmiot prawa cywilnego, zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych, czynność prawna, stosunek cywilnoprawny, źródła prawa cywilnego, odpowiedzialność w prawie cywilnym 2) rozróżnia podmioty, stosunki i czynności cywilnoprawne 3) dobiera formę oświadczenia woli do rodzaju czynności prawnych dokonywanych w zakresie prawa gospodarczego 4) wymienia rodzaje pełnomocnictw 5) klasyfikuje rzeczy w znaczeniu prawa cywilnego rzeczowego: nieruchomości, ruchome, oznaczone co do rodzaju, oznaczone co do gatunku 6) rozróżnia formy własności 7) określa inne niż własność prawa rzeczowe 8) interpretuje wpisy w księgach wieczystych 9) omawia źródła powstawania i formy wygaśnięcia zobowiązań

⁴ Opracowano na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego.

Branża	Zawód	Kwalifikacja	Część kwalifikacji	Kryteria weryfikacji
				10) rozróżnia rodzaje umów: umowa dostawy, umowa sprzedaży na raty, umowa zlecenia, umowa o dzieło, umowa najmu, umowa dzierżawy, umowa leasingu, umowa agencyjna, umowa rachunku bankowego, umowa ubezpieczenia, umowa pożyczki, umowa użyczenia, umowa poręczenia 11) dobiera rodzaj niezachowania odpowiedzialności cywilnej do opisanej szkody lub sytuacji, np. odpowiedzialność deliktowa, kontraktowa, rękojmia za wady, gwarancja
			EKA.04.3. Stosowanie przepisów prawa w prowadzeniu działalności jednostki organizacyjnej (...) 3) stosuje wybrane przepisy prawa administracyjnego (...)	1) klasyfikuje organy administracji publicznej 2) identyfikuje zakres i źródła prawa administracyjnego 3) rozróżnia prawne formy działania administracji publicznej 4) klasyfikuje akty normatywne 5) identyfikuje elementy decyzji administracyjnej 6) sporządza schemat trybu odwołania od decyzji administracyjnej 7) rozróżnia rodzaje terminów w postępowaniu administracyjnym 8) oblicza terminy w postępowaniu administracyjnym
			EKA.04.3. Stosowanie przepisów prawa w prowadzeniu działalności jednostki organizacyjnej (...) 4) stosuje wybrane przepisy prawa w zakresie ochrony własności intelektualnej oraz własności przemysłowej (...)	1) rozpoznaje źródła prawa regulujące zasady korzystania z praw autorskich i praw pokrewnych oraz praw własności przemysłowej 2) klasyfikuje utwory ze względu na ochronę prawem własności intelektualnej 3) kwalifikuje utwory do domeny publicznej 4) identyfikuje zakres prawa ochrony własności przemysłowej 5) identyfikuje warunki udzielenia prawa ochronnego: wynalazku, wzoru użytkowego, wzoru przemysłowego, znaku towarowego
			EKA.04.3. Stosowanie przepisów prawa w prowadzeniu działalności jednostki organizacyjnej (...) 4) stosuje przepisy prawa w zakresie ochrony danych osobowych (...)	1) identyfikuje normy prawa krajowego i europejskiego regulujące ochronę danych osobowych 2) rozpoznaje zadania organów ochrony danych osobowych w Rzeczypospolitej Polskiej 3) posługuje się pojęciami z zakresu ochrony danych osobowych, np. zbiór danych, przetwarzanie danych, zabezpieczenie danych, usuwanie danych, administrator danych, odbiorca danych 4) rozróżnia rodzaje odpowiedzialności z tytułu nieprzestrzegania przepisów prawa dotyczących ochrony danych osobowych 5) kwalifikuje dane osobowe do odpowiedniego zbioru danych 6) identyfikuje warunki przetwarzania i zabezpieczenia danych osobowych 7) sporządza projekt oświadczenia o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych

Branża	Zawód	Kwalifikacja	Część kwalifikacji	Kryteria weryfikacji
		EKA.05. Prowadzenie spraw kadrowo-płacowych i gospodarki finansowej jednostek organizacyjnych	EKA.05. Prowadzenie spraw kadrowo-płacowych i gospodarki finansowej jednostek organizacyjnych 1) stosuje przepisy prawa dotyczące spraw kadrowych i płacowych (...)	1) określa sposoby nawiązania i rozwiązania stosunku pracy z osobą pełnoletnią i młodocianym 2) określa zasady ustalania, wypłaty i ochrony wynagrodzenia za świadczoną pracę oraz przyznawania pracownikowi innych świadczeń ze stosunku pracy 3) określa prawa i obowiązki pracodawcy i pracownika 4) rozpoznaje sposoby postępowania w przypadku niedopełnienia obowiązków wynikających ze stosunku pracy przez pracownika i pracodawcę 5) stosuje zasady wynikające z różnych systemów rozliczania czasu pracy 6) stosuje przepisy prawa dotyczące udzielania urlopów, np. urlopu wypoczynkowego, urlopu okolicznościowego 7) omawia uprawnienia pracownicze związane z rodzicielstwem 8) stosuje przepisy dotyczące umów cywilnoprawnych 9) wskazuje obowiązki pracodawcy w zakresie ochrony danych osobowych pracownika 10) identyfikuje terminy przechowywania dokumentacji pracowniczej
	Technik rachunkowości	EKA.05. Prowadzenie spraw kadrowo-płacowych i gospodarki finansowej jednostek organizacyjnych	EKA.05. Prowadzenie spraw kadrowo-płacowych i gospodarki finansowej jednostek organizacyjnych 1) stosuje przepisy prawa dotyczące spraw kadrowych i płacowych (...)	1) określa sposoby nawiązania i rozwiązania stosunku pracy z osobą pełnoletnią i młodocianym 2) określa zasady ustalania, wypłaty i ochrony wynagrodzenia za świadczoną pracę oraz przyznawania pracownikowi innych świadczeń ze stosunku pracy 3) określa prawa i obowiązki pracodawcy i pracownika 4) rozpoznaje sposoby postępowania w przypadku niedopełnienia obowiązków wynikających ze stosunku pracy przez pracownika i pracodawcę 5) stosuje zasady wynikające z różnych systemów rozliczania czasu pracy 6) stosuje przepisy prawa dotyczące udzielania urlopów, np. urlopu wypoczynkowego, urlopu okolicznościowego 7) omawia uprawnienia pracownicze związane z rodzicielstwem 8) stosuje przepisy dotyczące umów cywilnoprawnych 9) wskazuje obowiązki pracodawcy w zakresie ochrony danych osobowych pracownika 10) identyfikuje terminy przechowywania dokumentacji pracowniczej

Branża	Zawód	Kwalifikacja	Część kwalifikacji	Kryteria weryfikacji
	Technik prac biurowych	EKA.06. Wykonywanie prac biurowych	EKA.06.5. Stosowanie przepisów prawa w pracy biurowej 1) korzysta z aktów prawnych, instrukcji i regulaminów wewnętrznych podczas wykonywania pracy w jednostkach organizacyjnych (...)	1) wymienia przepisów prawa regulujących organizację i funkcjonowanie organów państwowych 2) stosuje instrukcje, regulaminy, statuty 3) objaśnia sposoby ogłaszania aktu normatywnego 4) wyszukuje informacje z różnych źródeł prawa
EKA.06.5. Stosowanie przepisów prawa w pracy biurowej (...) 2) stosuje przepisy prawa pracy (...)			1) rozpoznaje sposoby nawiązania i rozwiązania stosunku pracy 2) opisuje prawa i obowiązki stron umowy o pracę 3) stosuje przepisy dotyczące zakazu konkurencji oraz ochrony danych osobowych	
EKA.06.5. Stosowanie przepisów prawa w pracy biurowej (...) 3) posługuje się podstawowymi pojęciami prawa cywilnego (...)			1) określa podmioty prawa cywilnego 2) rozróżnia formy czynności prawnych 3) wymienia rodzaje przedstawicielstwa 4) określa podstawowe rodzaje umów cywilnoprawnych	
EKA.06.5. Stosowanie przepisów prawa w pracy biurowej (...) 4) rozróżnia prawne formy działania jednostek administracji publicznej (...)			1) wymienia podstawowe formy działania administracji publicznej 2) wymienia cechy aktu administracyjnego 3) opisuje organy administracji publicznej na wszystkich szczeblach	
EKA.06.5. Stosowanie przepisów prawa w pracy biurowej (...) 5) stosuje przepisy postępowania administracyjnego (...)			1) opisuje zasady postępowania administracyjnego 2) określa uczestników postępowania administracyjnego 3) stosuje terminy w postępowaniu administracyjnym 4) sporządza protokoły i adnotacje organu administracji publicznej 5) wskazuje przepisy kodeksu postępowania administracyjnego niezbędne w pracy biurowej	

Branża	Zawód	Kwalifikacja	Część kwalifikacji	Kryteria weryfikacji
			EKA.06.5. Stosowanie przepisów prawa w pracy biurowej (...) 6) stosuje przepisy prawa dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej	1) wskazuje przepisy dotyczące ochrony danych osobowych, prawa pracy, prawa podatkowego i prawa autorskiego niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej 2) przewiduje konsekwencje wynikające z nieprzestrzegania przepisów prawa dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej
	Technik usług pocztowych i finansowych	EKA.08. Świadczenie usług pocztowych i finansowych oraz wykonywanie zadań rozdzielczo-ekspedycyjnych	EKA.08.2. Podstawy organizacji usług pocztowych i finansowych (...) 7) stosuje przepisy prawa dotyczące ochrony danych osobowych (...)	1) stosuje zasady pozyskiwania i przechowywania danych osobowych 2) pozyskuje dane osobowe 3) przechowuje dane osobowe 4) przetwarza dane osobowe zgodnie z zasadami rzetelności, celowości, adekwatności oraz czasowości 5) stosuje zasady cyberbezpieczeństwa przy przetwarzaniu danych osobowych
		EKA.08. Świadczenie usług pocztowych i finansowych oraz wykonywanie zadań rozdzielczo-ekspedycyjnych	EKA.08.2. Podstawy organizacji usług pocztowych i finansowych (...) 8) stosuje przepisy prawa dotyczące ochrony informacji niejawnych, tajemnicy komunikowania się, tajemnicy pocztowej i tajemnicy służbowej, w tym tajemnicy bankowej	1) sporządza dokumenty z zachowaniem zasad ochrony informacji 2) realizuje obowiązki służbowe z zachowaniem tajemnicy komunikowania, tajemnicy pocztowej i tajemnicy służbowej, w tym bankowej 3) wskazuje przepisy prawa dotyczące ochrony informacji niejawnych 4) określa konsekwencje nieprzestrzegania przepisów w zakresie ochrony informacji i różnego rodzaju tajemnic
Handlowa (HAN)	Technik handlowiec	HAN.02. Prowadzenie działań handlowych	HAN.02.4. Zarządzanie działaniami handlowymi (...) 9) zawiera umowy sprzedaży (...)	1) wymienia elementy umowy sprzedaży 2) modyfikuje zapisy w umowie sprzedaży towarów pod względem ich poprawności 3) wypełnia formularz umowy sprzedaży

Załącznik nr 2. Linki do wybranych programów edukacji prawnej

1. Program edukacji prawnej realizowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości:
<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/edukacja-prawna2>
2. Informacje o Programie Edukacji Prawnej, realizowanym przez Fundację Court Watch Polska:
<https://courtwatch.pl/obszary-dzialania/program-edukacji-prawnej/>
3. Informacja o projekcie „Radca prawny na piątkę”, realizowanym przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w Warszawie:
<https://www.oirp.warszawa.pl/radca-prawny-na-piatke-program-edukacji-prawnej-izby-warszawskiej/>
4. Informacja o działaniach na rzecz edukacji prawnej podejmowanych przez Sąd Okręgowy w Gdańsku:
<https://gdansk.so.gov.pl/index.php?p=m&idg=mg,380,433>
5. Informacja o działaniach na rzecz edukacji prawnej, realizowanych przez Kuratorium Oświaty i Wychowania w Kielcach:
<https://kuratorium.kielce.pl/pl/szkoly-i-organy-prowadzace/edukacja-prawna/>
6. Informacje o programie „Edukacja prawna”, realizowanym przez II Liceum Ogólnokształcące im. Generałowej Zamoyskiej i Heleny Modrzejewskiej w Poznaniu:
<http://2lo.poznan.pl/edukacja-prawna/>
7. Poradnik dla nauczycieli „Edukacja prawna w szkole”, który powstał we współpracy Ośrodka Rozwoju Edukacji, Centrum Edukacji Prawnej Krajowej Rady Radców Prawnych oraz Polskiego Stowarzyszenia Edukacji Prawnej:
<https://www.ore.edu.pl/2015/04/edukacja-prawna>
8. Materiały udostępnione przez Powiat Kołobrzeski w Biuletynie Informacji Publicznej w części „Edukacja prawna”:
<https://www.spkolobrzeg.finn.pl/bipkod/16439308>
9. Znam, rozumiem, stosuję i monitoruję prawo. Poradnik edukacji prawnej w szkole opracowany przez Centrum Edukacji Obywatelskiej:
https://koss.ceo.org.pl/sites/koss.ceo.org.pl/files/znam_rozumiem_stosuje_i_monitoruje_prawo.pdf
10. Materiał stworzony w ramach sieci współpracy i samokształcenia „Edukacja prawna w szkole”, którego celem jest wsparcie nauczycieli w pogłębianiu świadomości prawnej – swojej i uczniów:
http://bc.ore.edu.pl/Content/823/Edukacja_prawna_w_szkole.pdf